

Hedmanin laukku

Elin o.s. Haselblatt (1877–1943) ja *Karl Hedman* (1864–1931) keräsivät upean taide- ja kulttuurihistoriallisen kokoelman, joka lahjoitettiin Vaasan kaupungille. Karl Hedman toimi kaupungin lääkärinä ja Elin Hedman toimi vuosina 1931–1943 Pohjanmaan museon intendenttinä eli johtajana. Molemmat heistä toimi aktiivisesti kulttuuriyhdistyksissä. He asuivat Pohjanmaan museossa.

Kulttuurihistoriallisista kokoelmista ja taidekokoelmien synnystä

Pohjanmaan historiallisen museon yhdistys perustettiin vuonna 1895 ja kokoelmien kerääminen aloitettiin samana vuonna. Alkuvuosikymmeninä kokoelmaan hankittiin alueen talonpoikauskulttuurista ja säätyläisten elämästä kertovia esineitä. Lisäksi kokoelmia kartutettiin Pohjanmaalla 1700- ja 1800-luvulla toimineiden lasitehtaiden tuotteilla ja rannikkoseudulle tyypillisiin elinkeinoihin, kuten hylkeenpyyntiin ja merenkulkuun, liittyvillä esineillä.

Elin ja Karl Hedman ryhtyivät keräämään omaa kokoelmaansa vuonna 1892. He toimivat 1890-luvulla aktiivisesti Pohjanmaan historiallisen museon yhdistyksessä ja keräsivät samalla myös museon kokoelmaa. Karl Hedman ja hänen puolisonsa Elin perustivat Hedmanin säätiön, jolle he lahjoittivat kokoelmansa. Myöhemmin säätiö lahjoitti kokoelman Vaasan kaupungille. Kokoelmaan kuuluu pääasiassa koti- ja ulkomaista keramiikkaa, hopeaa, huonekaluja, antiikkiesineitä ja kuvataidetta sekä lukuisia pienempiä kokonaisuuksia, esimerkiksi tekstiilejä ja koruja.

Pohjanmaan museon taidekokoelmassa on pääasiassa Pohjanmaan alueella toimineiden ja sitä kuvanneiden taiteilijoiden teoksia. Lisäksi on hankittu sekä vanhempaa että nykytaidetta muualla Suomessa toimineilta taiteilijoilta. Kokoelma on ajallisesti laaja ja sisällöllisesti moniulotteinen. Vaasan kaupungin taidekokoelman muodostuminen lähti liikkeelle vuonna 1913, jolloin kaupungin julkisiin tiloihin ryhdyttiin hankkimaan kuvataidetta. Kokoelmaa kartutetaan edelleen ja osa teoksista hankitaan suoraan osaksi kaupunkitilaa.

Hedmanin kokoelma ja siihen liitetty osa taidekauppias Gösta Stenmanin kokoelmaa (ns. Stenmanin pantti) sisältävät suomalaisen kuvataiteen tunnetuimpia teoksia. Kokoelmassa on sekä Hugo Simbergiltä että Helene Schjerfbeckiltä noin 20 teosta ja Tyko Salliselta runsaat 30 teosta. Hedmanin kokoelmaan kuuluu myös vanhaa ulkomaista kuvataidetta 1500-luvulta lähtien. Vanhimmistä ulkomaisen taiteen teoksista mainittakoon Jacob Gilligin *Kala-asetelma* (1684) ja uudemmistä Henri de Toulouse-Lautrecin litografia *Nuit blanche* (1893).

Toiminta

Kysy, kuinka moni on käynyt Pohjanmaan museossa? Entä museossa? **Tietääkö oppilaat, mikä on museo?**

Museo on laitos, joka kerää, säilyttää, tutkii, opettaa ja pitää esillä historiallista, kulttuurihistoriallista tai luonnontiedettä koskevaa aineistoa. Näyttelyt ovat museotyön näkyvin osa, sillä niissä museot kohtaavat yleisönsä. Museot ovat yhteiskunnan muistiorganisaatioita (yhdessä kirjaston kanssa).

Museossa esineisiin ei saa koskea, mutta matkalaukussa oleviin asioihin voi koskea, sillä ne eivät kuulu museon kokoelmiin tai lainoihin.

Voit lukea laukun käsikirjoituksen luokalle ja/tai sitten jakaa oppilaat kolmeen ryhmään, joissa kierretään toimintapisteet järjestyksessä.

Ryhmät ja toimintapisteet

Toiminta 1 – tarvitsee kirjoitusvälineet

Ryhmä tutustuu laukusta löytyviin valokuviin, kirjeisiin ja mustaan kirjaan, jossa Elin kertoo muutostaan Pohjanmaan museoon. Millainen oli tämä perhe? Keitä siihen kuului? Miten Elin koki muuton? Saatko selvää, millaisia kirjeitä Elin kirjoitti? Osaatko kirjoittaa tai lukea kaunokirjoitusta? Kirjoita kirje, mitä kertoisit nykymaailmasta tai asuinpaikasta menneille sukupolville. Oletko koskaan kirjoittanut kirjettä? Voit kirjoittaa tästä itsenäisesti ja sitten jakaa tälle ryhmälle ajatukset. Tämän jälkeen voitte parantaa omaa tekstiänne.

Toiminta 2 – tarvitsee muistiinpanovälineet ja ehkä laskimen

Ryhmä tutustuu laukusta löytyviin lääkärin välineisiin, kuten yrtteihin, stetoskooppiin ja verenpainemittariin sekä hinnastoon ja rahoihin. Mitä lääkärikäynti maksoi? Oletko nähnyt tällaisia lääkärin välineitä? Kokeilkaa, kuuletko sydämen sykkeen stetoskoopin kautta. Mitä yrteillä on parannettu? Ei ollut sellaisia lääkkeitä kuin nykyään, mutta yrttilääkintää käytetään nykyäänkin. Miltä vanhat rahat näyttävät? Mitä markat ovat nykyrahassa? Voitte tutkia opettajan luvalla verkosta, mitä erilaisten yrttien uskottiin parantavan ihmistä ja mikä oli Suomen markan arvo euroissa. Verratkaa vastauksianne – saitteko saman?

Toiminta 3 – tarvitsee piirustus ja kirjoitusvälineet sekä eriväristä lankaa

Ryhmä tutustuu laukusta löytyviin teoskuviin. Mitä kaikkea voi kerätä? Tutkikaa, millainen oli Simbergin signeeraus. Vertaa sitä omaasi? Mitä teokset kertovat menneestä ajasta? Katso Pekka Halosen Työstä paluuta, Juho Rissasen nauhanpunojaa ja Adolf von Beckerin Tyttö Lapväärtistä -teoksia. Nauhanpunojan punos löytyy Tyttö Lapväärtistä teoksen asusta. Pekka Halosen Työstä paluu -teos – ovatko henkilöt tehneet likaista työtä? Mistä työstä tämä paluu tehdään? Millä kulkuvälineellä? Mitä voit päätellä menneestä, kun katsot teoksia? Voitte ensin kirjoittaa ranskalaisin viivoin omia huomioitanne ja jakakaa sen jälkeen ajatuksia ryhmässä, jonka jälkeen kirjoitetta tai piirrätte.

Jos on lankaa, tehkää tämä tehtävä pareittain:

1. Ottakaa 2–5 saman pituista lankapätkää (esim. metri)
2. Ottakaa lankapätkän eri päästä kiinni ja pingottakaa lanka napakasti
3. Pyörittäkää langan päitä eri suuntiin – älkää päästäkö irti
4. Taittakaa lanka keskeltä, jolloin se kiertyy itsensä ympäri ja sitokaa se päästä, ettei se purkaannu.

Tai kirjoittakaa, mitä kuvat kertovat menneestä ajasta, millainen mielikuva kuvien perusteella on menneestä ajasta? Teoskuvista voi lukea myös myöhemmästä käsikirjoituksesta.

Pohjanmaan museo sijaitsee Museokatu 3 (65100 Vaasa) ja toimii museona, jossa on perusnäyttelyitä ja vaihtuvia näyttelyitä. Pohjanmaan museon kokoelmiin voi tutustua perusnäyttelyssä "Aarteita meiltä ja meren takaa" – Hedmanin kerroksessa. Pohjanmaan museoon pääsee alle 18-vuotiaat maksutta (ja opettajat, jos tekevät ryhmänsä suunnittelukäynnin).

